

Iskaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.,
Telephone, Rockwell 4904

XXIII. LETO

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., TOREK, 30. AVGUSTA (AUGUST 30), 1938

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 170

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Važni razgovori v Londonu o novi evropski krizi

Napetost se povečala, ko je angleška vlada posvarila Hitlerja, naj odneha v svoji gonji proti Čehoslovaki. V Londonu so prepričani, da se bo Amerika postavila na stran Velike Britanije v slučaju izbruha krvavega konflikta. Vprašanje vojne ali miru zavis od izida pogajanj med nacijo in češko vlado

London, 29. avg. — Bojazn vojne se je povečala, ko je angleška vlada odprto posvarila Hitlerja, da bo on odgovoren za posledice, če bo napeljal Evropo v krvavi konflikt. Vse evropske države napredujejo, kaj bo storil Hitler v konfliktu, ki se je razvil zaradi Čehoslovaške. Do Hitler se ni povedal, kakšne namere namerava podvzeti proti češki republiki. Zadnji dopis je bil demonstrativni, da ima Čehoslovaška močne zaveznike, ki so pripravljeni ščititi njeno neodvisnost.

Ministrski predsednik Chamberlain je naznanil izredno zasedanje kabineta, na kateri bo obravnavo o perečih problemih. Vse prične jutri in udeležili se bo tudi Neville Henderson, angleški poslanik v Berlinu, ki je bil pozvan domov, da pojasni položaj nemške vlade. Kakor kaže, zavis mir ali vojna od izida pogajanj med sudetskimi Nemci (nacijo) in čehoslovaško vlado.

V Londonu prevladuje mnenje, da je obstoja tajna zveza med Anglijo in Ameriko. Predsednik Roosevelt je baje obljubil pomoč Angliji v slučaju, da zaplete v vojno. Mnenje baje na izjavi angleškega finančnega ministra Simona, ki jo je izdal v svojem govoru zadnjega dne, v kateri je poudaril, da nacistične provokacije lahko vanejo svet v vojno. Simon omenil govore predsednika Roosevelta in državnega tajnika Wellesa, v katerih sta ožigosala sovetske države.

Praga, 29. avg. — Lord Runciman, načelnik neuradne angleške komisije, je včeraj končal s Henleinom, voditeljem sudetskimi Nemci o manjšinskem problemu, da ga pridobi revizijo stališča. Podrobno razgovora niso bile objavljene, toda nobenega upanja ni, da Henlein odneha in tako omogoči mirno poravnavo spora med nacijo in češko vlado. Glavna zahteva Henleina je, da mora sudetski Nemci dobiti avtonomijo.

Berlin, 29. avg. — Diktator Hitler se bo moral kmalu odločiti, ali je pripravljen podpreti zahteve sudetskih Nemcev z ovrženimi silo. Tako odločitev mora kmalu priti, ker se je prodajal za zaščitnika nemške nacije v Čehoslovaški zdaj, ko je angleška vlada posvarila pred rabo obojestrane sile, da ne bi došlo do vojne.

Tu prevladuje mnenje, da bo odločitev padla na konferenci v Nurembergu, ki se prične v prvih dneh septembra, če se ne bodo pripetili novi incidenti v kritični situaciji. Nacistični tisk piše, da angleški finančni minister Simon razume ali ne razume problema sudetskih Nemcev in da njegov govor, v katerem je poudaril Nemčijo pred nevarnostjo nove svetovne vojne, ni bil objektiven.

Gandhi se umaknil iz političnega življenja

London, 29. avg. — Mohandas Gandhi, vodja indijskih nacionalistov, se je umaknil iz političnega življenja, so izjavili indijski tisk v Londonu. Sel je v pokoj, da se pripravi na vsedindijski

Odpor kitajskih čet zlomljen

Japonci zasedli strateško mesto

Sanghaj, 29. avg. — Japonci so včeraj obnovili prodiranje proti Hankovu, kjer je sedež kitajske vlade, ki kitajske čete niso mogle več vzdržati pritiska japonske obojestrane sile. Japonci so zasedli mesto Liaun, odkoder se odpira pot v provinco Honan.

Uradni komunikacijski pravi, da se je dvanajst kitajskih vojaških divizij umaknilo po bombardiranju, ki je trajalo 24 ur, proti zapadu, na drugo stran reke Jiangtse. Japonske vojne operacije so bile obnovljene na vsej fronti. Cilj teh operacij je okupacija Hankova pred nastopom zime.

Vest iz kitajskega vira pravi, da so morali Japonci drago plačati zmago. Več tisoč Japoncev je padlo v bitki, ki se je vršila na desni strani reke Jiangtse. V sektorju Singtze, zapadno od jezera Pojanga, so Kitajci reokupirali mesto Nivengtang. Ta sektor leži v bližini Kiukianga, pristaniškega mesta ob reki Jiangtse.

Hongkong, 29. avg. — Iz angleških virov je prišla vest, da bo letalska zveza med Hongkongom in Kitajsko pretrgana. Akcija je posledica japonskega napada na letalo kitajske letalske korporacije. Vest dostavlja, da bo letalska zveza med Hongkongom in Kitajsko pretrgana, katero vzdržuje nemški kapital, tudi pretrgana.

Horthy se zavzel za Schuschnigga

Bivši avstrijski kancelar v naciji ječi

Berlin, 29. avg. — Admiral Horthy, ogrski regent, je apeliral na Hitlerja, naj zaščiti Kurta Schuschnigga, bivšega avstrijskega kancelarja, in tako pokaže svojo velikodušnost. Schuschnigg je bil aretiran, ko je Hitlerjeva obojestrana sila vkorakala v Avstrijo v zadnjem mesecu. Bivši kancelar je sedaj ječnik nacistične tajne policije na Dunaju.

Horthy je plediral, naj Hitler v interesu pomirjanja Evrope izpusti Schuschnigga in njegove tovariše iz zapora, ker so bili vsi uverjeni, da služijo Avstriji z odporom proti nacističnemu režimu. "Ako bodo Schuschnigg in njegovi pristaši prišli pred sodišča, bo to dokaz, da se nacistične avtoritete poslužujejo rušilskih metod pri zatiranju opozicije," je dejal Horthy.

Zdaj še ni znano, ako bo Hitler upošteval apel. Nemški tisk je nedavno poročal, da se bo obravnavala proti Schuschniggu pričela v septembru. Schuschnigg je med drugim obtožen odgovornosti za eksekucije več nacističev v Avstriji, ki je bil on na vladnem krmilu.

stranki, ki ji je pretil po sporu med njim in drugimi voditelji.

Domače vesti

Samomor rojaka

Ely, Minn. — Joseph Starc, star 70 let, ki si je prerezal vrat, je podlegel ranam. V Elyju je živel 35 let. Tu zapuša tri omožene hčere, dva sina, v Sheboyganu, Wis., pa brata.

Poroka

Willard, Wis. — Tu sta se poročila Emil Malnar in Genevieve Shiltz. Nevesta je članica društva št. 198 SNPJ in upanje je, da bo tudi ženin postal član tega društva.

Vesti iz Oglesbyja

Oglesby, Ill. — Ana Smolič, hči Johna Smoliča, je morala iti v bolnišnico, kjer je bila operirana na gobah. Zdjaj je doma in zdravje se ji vrača. — Trinajstletni Ciril Kožel je bil tudi v bolnišnici, kjer so mu odrezali slepič. — Poročila sta se Terezija Kodrič in George Corpus iz Spring Valleyja. Smolič, Kodrič in Kožel so člani društva SNPJ.

Na obisku

West Aliquippa, Pa. — K družini Antončič je prišla na obisk Uršula Gasperich iz Chicaga. Tu je obiskala več prijateljev in znancev, katerih ni videla čez trideset let.

Delavska liga se ponaša z uspehi

Delavski glasovi odločilni pri volitvah

Washington, D. C. — (FP) — "Pridobitve delavskih in progresivnih sil pri primarnih volitvah v tem letu, ob tretji preizkušnji, odkar je bila formirana Delavska nestranskarška liga, so demonstracija hitrega napredka in dokaz, da v Ameriki že obstoja organizirana armada delavstvu naklonjenih volilcev." Tako pravi Delavska nestranskarška liga v svojem buletinu, ki vsebuje pregled izidov primarnih volitev v ameriških državah.

"Delavski glasovi, katere je mobilizirala liga v mnogih državah, so bili odločilni. Rezultati kažejo, da je liga postala kompaktna organizacija. Njen vpliv se očituje v industrijskih distriktih in ta bo igral značilno vlogo v politični bodočnosti naroda."

Liga omenja, da so kandidati, katere je podpirala, zmagali v Ohiju, Kentuckiju, West Virginiji, Kansasu, Oregonu, Floridi, Alabami, South Dakoti, Arkansasu, Montani, Oklahomi, Minnesoti in nekaterih drugih državah. V Texasu, Pennsylvaniji, Virginiji in Missouriju ima veliko pristašev.

"Nobenega dvoma ni, da je Amerika dobila progresivno-delavsko politično gibanje, ki ima oporo pri milijonih neodvisnih volilcev," je rečeno v buletinu. "Pridobitve so bile izvojevane kljub silni propagandi starih političnih mašin, ki kontrolirajo časopise. Velike industrijske korporacije so potrošile milijone, da potisnejo svoje podrepanke v javne urade, a niso uspele. Sedaj se trudijo, da razkosajo delavske sile na političnem polju."

Buletin omenja, da ni bil samo governor Davey v Ohiju, ki je pomagal magnetom pri razbijanju stavke v tovarnah Malega je kila preteklo leto, poražen, temveč tudi njegova politična mašina. Lignini kandidati za podgovernorja, državnega tajnika, blagajnika in državnega pravdnika so prodrli pri primarnih volitvah kakor tudi več drugih kandidatov.

Francoski manevri ob nemški meji

Seja odbora narodne obrambe

Pariz, 29. avg. — Včeraj so se pričeli veliki vojaški manevri francoske armade pri Besenconu, kjer je meja med Francijo, Nemčijo in Švicco. Pri teh manevrih sodelujejo infanterija, artilerija, topniške enote in bojna letala. Jutri se bodo pričeli manevri tudi v bližini italijanske meje.

Očitno je, da je angleško svari Hitlerju, naj se ne poslužijo obojestrane sile proti Čehoslovaki v prilogi sudetskimi Nemcem, ki zahtevajo avtonomijo, dobilo ugoden odmev v Franciji. To svari bilo dokaz, da namerava Anglija revidirati svojo zunanjo politiko napram agresivnim državam.

Premier Daladier je sklical sejo obrambnega sveta in članov kabineta, na kateri bo razprava o podaljšanju delovnega tedna v vojni industrijah in kritični situaciji, iz katere se lahko izcimi vojna.

Škof je napadli Hitlerjevo vlado

Katoliška cerkev bo branila svoje pravice

Berlin, 29. avg. — Katoliški škofje so ostro obsodili Hitlerjevo vlado v pastirskem pismu, ki je bilo včeraj prečitano v vseh cerkvah. Pismo je bilo sestavljeno na konferenci škofev, ki se je vršila v Fuldi, in podpisali so ga kardinali Michael Faulhaber, Adolf Bertram in Karl Joseph Schulte.

"Cilj nacistične kampanje proti katoliškim ni samo uničenje katoliške cerkve v Nemčiji, temveč tudi krščanstva," je rečeno v pismu. "Kampanja je zlasti naprejena proti katoliški mladini. Čeprav so katoličani lojalni državi, se morajo zdaj vprašati, ali so sploh še državljani z enakimi pravicami."

Pismo dalje naglašja, da bo katoliška cerkev še nadalje odločno branila svoje pravice v Nemčiji, zaeno pa oboja nacistične avtoritete, ker so izgnale škofa Ludvika Sprolla iz njegove škofije, ker ni hotel prisesti zvestobe Hitlerju.

VRHNJA PLAST

"Eddie hoče čakati na prosperiteto predno dobi otroka." "Če bosta nanjo čakala, ga ne bosta nikdar imela."

ŠPANSKE ČETE V OFENZIVI NA ZAPADNI FRONTI

Fašistični general reorganiziral armado

POMORSKA BITKA PRI GIBALTARJU

Hendaye, Francija, 29. avg. — Lojalistična armada na zapadni fronti je prešla v ofenzivo po ustavitvi fašističnega prodiranja proti Almadenu, središču bogatih rudnikov živega srebra. General Gonzalo de Llano je bil prisiljen reorganizirati svojo armado, da zaščiti mesto Castuera.

Fašistična ofenziva, ki se je pričela pred desetimi dnevi na fronti pri Estremaduri, se je izjalovila. Lojalistične napadale čete se bližajo Cabezu del Buoyju, strateškemu mestu ob železniški progi, ki spaja Badajoz z Almadenom. Dve fašistični koloni pri Cabezi sta obkoljeni in se bosta težko izmotali iz pasti.

Ljute bitke v dolini ob reki Ebri se nadaljujejo, toda nobena stranka ne more zadati odločilnega udara. V teku so naskoki in protinaskoki tudi na fronti v južni Kataloniji. Po fašističnih poročilih se v teh bitkah borijo vojski "izgubljene divizije", ki se je umaknila v Francijo, a se je pozneje vrnila.

Gibraltar, 29. avg. — Neki španski rušilec se je zapletel v bitko s štirimi fašističnimi bojnimi ladjami v bližini Gibraltarja. Po bitki, ki je trajala tri ure in v kateri je bilo ubitih 32 mornarjev, med temi 26 upornikov, je rušilec došel v gibraltarsko pristanišče.

Ta je bila prva velika pomorska bitka, odkar so lojalisti potopili fašistično križarko Baleares 6. marca. Čez 600 upornikov je utonilo, ko se je križarka potopila.

Obsedno stanje v palestinskih mestih

Jeruzalem, 29. avg. — Angleške avtoritete so včeraj oklicale obsedno stanje v Jafi, Ramlehu, Jeninu, Nablusu in Bersibi, da omejijo izgrede med židi in Arabci. Vse ceste, ki vodijo v ta mesta, so zastražene. V bitkah med židi in Arabci v zadnjem tednu je bilo 37 oseb ubitih in čez 100 ranjenih.

Prva obletnica mestne elektrarne

Ustanovljena je bila po dolgem boju z magnati

Allegan, Mich. — (FP) — Tukajšnja mestna elektrarna je nedavno praznovala prvo obletnico svojega obratovanja. Ustanovljena je bila po dolgem in hudem boju z elektrarskimi magnati, danes pa zalaga prebivalce z najcenejšo elektriko v Michiganu. Za prvih 50 kilovatih ur računa po štiri cente, za 200 kilovatih ur ali več pa po pol-drugi cent. Najbrže ne bo dolgo, ko bo elektrika še cenejša.

Ta mestna elektrarna ima viharo zgodovino za seboj. Zgrajena je bila kot posledica revolte odjemalcev proti odušnim cenam, katere so morali plačevati za privatno elektriko. Z delom za elektrarno je mesto pričelo že leta 1926, toda preteklo je enajst let trdega boja s privatnimi interesi predno jo je pričelo graditi.

Ko je mesto vložilo aplikacijo za gradbeno dovoljenje pri federalni elektrarski komisiji, je preteklo dve leti predno ga je dobilo, ker so akcijo blokirali lobisti elektrarskega trusta v Washingtonu. Končno jih je razkrinkal in prepodil pokojni senator Couzens. Enake taktike so se potem poslužili, da so blokirali posojilo pri PWA.

Ker so končno tudi tukaj pogoreli, so se zatekli na sodišče, kjer so šle tožbe skozi enajst instanc, od najnižjega do zveznega vrhovnega sodišča. Mesto je zmagalo v vseh slučajih, toda je kljub temu za tožbe potrošilo \$100,000.

Končno je dobilo svojo elektrarno, ki je zgrajena ob reki Kalamazoo. Z njo vred je dobilo tudi krasno jezero z 20 milj dolгим in lepim obrobjem, parki in kopališči. Ko se bo elektrarna iznebila dolga, bo elektrika še cenejša, da bi se sedaj najnižja v vsej državi.

Avtni unije v revolti proti Lewisu

Zapretile so z ustavitvijo plačevanja članarine

Milwaukee, Wis., 29. avg. — Organizirani avtni delavci v Wisconsinu, Illinoisu in Minnesoti so v revolti proti Johnu L. Lewisu in Odboru za industrijsko organizacijo. To je pokazala konferenca avtnih unij iz teh držav, katere se je udeležilo 354 delegatov. Sprejeli so resolucijo, naj eksekutiva mednarodne unije preneha plačevati pet centov od vsakega člana v blagajno CIO.

Delegatje so obdolžili Lewisa, da hoče uničiti avtonomijo avtnih unij, ker je nedavno predlagal, naj odbor CIO prevzame jurisdikcijo v notranjem konfliktu, ki se je pričel, ko je Homer Martin, predsednik unije, izključil nekaj upornih članov iz eksekutivnega odbora.

Stavka v tovarnah pohištva končana

Rockford, Ill., 29. avg. — Stavka v tovarnah Rockford National Furniture Co. in Blackhawk Furniture Co., je bila končana. Okrog petsto delavcev se je danes vrnilo na delo na podlagi dogovora, ki sta ga kompaniji sklenili z unijo pohištvenih delavcev (CIO). Ta med drugim določa priznanje unije, minimalno plačo 33 centov na uro za neizurjene delavce in 50 centov za izurjene, delovni teden 45 ur in plačo in pol za čezurno delo.

POLOM POGAJANJ MED BOLIVIJO IN PARAGVAJEM

Nov krvavi konflikt za posest pokrajine Chaco se obeta

POTREBA MEDNARODNE PREISKAVE

Washington, D. C. — (FP) — Polom pogajanj glede določitve meje med Bolivijo in Paragvajem bo morda provociral novo vojno, hujšo od one, ki je trajala od l. 1932 do l. 1935 in v kateri je padlo čez 100,000 vojakov na obeh straneh.

Dočim so nekateri skušali prikazati ta konflikt kot komično afero, so morali Indijanci v Boliviji in Paragvaju, katere so fevdalni gospodariji s silo pognali v vojaško službo, plačati ceno. Poslani so bili v močvirja pokrajine Chaco, kjer so jih pokosile krogle iz strojne in topov, katere so angleški, ameriški in nemški trgovci a smrtjo prodali diktatorskim vladam.

Ceprav sta bili obe državi na robu bankrota ob izbruhu sovranosti, sta lahko kupovali moderno orožje. Kako sta poravnali dolgove in kdo ju je zalagal s denarjem je še vedno zagotek. Liga narodov je urgirala oklic embarga na uvoz orožja, a odzvala se je samo Amerika.

Ekonomsko ozadje konflikta je tvorila Standard Oil Co. Ta je dobila pod svojo kontrolo 8-250,000 akrov najbogatejšega oljnega polja v teritoriju Chaco. Zgradila je velika čistilnice olja v Boliviji, toda Argentina, ki je bila in je še pod kontrolo angleških oljnih interesov, se je ustrašila konkurence. Zahtevala je zatvoritev meje ob teritoriju Chaco, kar se je zgodilo, toda nekaj tednov pozneje so se udarile bolivijske in paragvajske čete.

Posledica krvavega konflikta je bila vzpostavitev fašistične diktature v Boliviji in Paragvaju, konskripcija delavcev in silna revščina med prebivalci. Bolivijska vlada je preteklo leto podvzela odločen korak, ko je naznanila podpravljanje lastne Standard Oil Co. Direktorji kompanije so zagnali velikanski krik proti konfiskaciji in vlada se je ustrašila.

Pogajanja glede ureditve meje med Bolivijo in Paragvajem so se zdaj razbila. Slednja država zahteva popolno kontrolo nad pokrajino Chaco, kar pomeni, da Bolivija ne bi imela dostopa po reki, ki teče po tej pokrajini, do Atlantika. Zunanji opazovalci situacije napovedujejo novo vojno, ki se bo izcimila iz tega konflikta, v kateri bodo revni Indijanci in delavci žrtve.

Ameriški državni department se bo še nadalje trudil, da prepreči novo vojno, toda uspeh je dvomljiv. Po sodbi opazovalec je poleg tega potrebna mednarodna preiskava ekonomskih vzrokov zadnje vojne med Bolivijo in Paragvajem, toda člani preiskovalne komisije bi morali imeti dovolj poguma pri iskanju in razkrivanju zunanjih grup, ki so provocirale prejšnji krvavi konflikt.

Metropolitan Life se mora pogajati z unijo

New York. — Vrhovni sodnik Aron Steuer je podprl državni delavski odbor, ki je odredil, da se mora Metropolitan Life Insurance Co. pogajati z unijo United Office and Professional Workers (CIO), v kateri so organizirani agenti in uslužbenci. Unija je bila zmagala pri volitvah, toda družba je šla pred sodišče, češ da je državni zakon neustaven.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene National Benefit Society
Narodna in Zdravstvena društva (izven Chicago) in Kanado
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; na Chicago
in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvu
\$9.00.
Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileo \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi dopisov in nemarostnih
listov ne vrstajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo prijatelju le v slučaju,
če je priložil polnino.
Advertising rates on agreement. — Manuscripts of commu-
nications and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-29 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbin

O društveni proslavi

Oglesby, Ill. — To poročilo je že nekam pozno. Čakala sem, da kdo drugi iz Oglesbyja poroča o društveni proslavi oziroma pikniku, ki smo ga priredili v ta namen dne 7. avgusta. Društvo Lilijski št. 95 SNPJ je namreč praznovalo svojo 30-letnico, kar je pač lepa doba. Toda čula sem člana, ki je rekel, da je pri jednoti že 31 let, torej eno leto več kot je staro naše društvo. Tudi ustanovitelji društva so s ponosom dočakali tega dne.

Kot znano, smo imeli za govorilnika glavnega predsednika jednote br. Cankarja, ki je izzval navzočim borbo za obstanek ter jednotne vrline. Poudarjal je, da jednota ni le podpora organizacija, marveč tudi načelno napredna. Trudi se dvigniti delavca iz teme do stopnje, da se bo zavedal, kam spada, to je zavedal svojih dolžnosti do jednote in do delavskega razreda. S svojimi publikacijami je jednota že veliko storila na tem polju med našim delavstvom. Dotaknil se je tudi rudarskega štrajka leta 1913 v Coloradu, ko so Rockefellerjevi pobojniki streljali uboge štrajkarje in požgali njih šotorišče ter brutalno pomorili žene in otroke. Tem rečem je priskočila na pomoč tudi naša jednota.

Predsednik Cankar se je žudil, ker naše piknike prirejamo zvečer. To je pač naša posebnost, katero je pred dvema letoma opazil tudi br. Godina, ko se je nahajal med nami. Prava živahnost se prične šele bolj pozno zvečer. Vzrok je iskati v tem, ker na naših piknikih nimamo nobenih posebnosti, to je nobenih sportnih iger in tekem, za pete nabrusiti in potolažiti žejo pa zadostuje le nekaj ur, katere pa včasih nategnemo v pozno noč.

Na zadnji seji sem opazila, da nekateri člani niti ne vedo, da je bilo naše društvo naročeno na revijo Cankarjev Glasnik, ki prinaša imenitno in zelo podučno čtivo. Samo odlomek iz knjige "America's 60 Families" je vreden polletne naročnine, prav tako tudi članek o taboriščih v nacijski Nemčiji. To revijo lahko ceni le oni, ki jo čita, ne pa kakšen zagrižen nasprotnik vsega, kar je naprednega. Članstvo lahko dobi Cankarjev Glasnik pri tajniku. Tudi oni, ki so nasprotniki reviji, se lahko nekaj nauče iz nje, če se potrudijo, da jo prečitajo. Pozabiti ne smemo, da se preživljamo le z delom svojih rok in prav vsled tega smo dolžni po možnosti podpirati delavsko kulturo ter stvari, ki so v korist nam samim. Delavska zavednost nam je najbolj potrebna. Le kdor ne ve, kaj je svoboda, je ne želi.

Mary Kernz, 95.

WPA in "cirkus sv. Ane"

Philadelphia, Pa. — Delavske razmere so tukaj pod ničlo kakor povsod drugod. WPA je svojim delavcem dala počitnice že zadnjo pomlad s pripombo, naj gredo na relief, ker ni več denarja v skladu. Prav malo jih še dela pri WPA. Tukajšnja mestna vlada bi morala prispevati svoj delež za reliefne projekte WPA, toda je precej trdovratna. Izgo-

vorov ima dosti. Denarja ni za WPA.

Naj poročam tudi, kaj dela tukajšnja katoliška reakcija. Zdi se mi, da je vedno manj dohodkov za tukajšnje cerkev sv. Ane, kar je povsem naravno, ker, če je ogromna delavska masa brez zasluzka, takrat tudi cerkvi slaba prede. Pa so božji namestniki sv. Ane nekaj novega pogruntali, da je boljši biznis. S prižnice so pričeli oznanjevati, da je potrebno, da se v cerkvi postavi hladilne naprave (air conditioning). Menda zato, da bo cerkev bolj privlačna. V ta namen so brezplačno dobili tukajšnji park Aramingo Square.

In kaj mislite, da so postavili v ta park? Velik cirkus — sv. Ana in cirkus! Nekaj cirkuski družbi so plačali za naprave dva tisoč dolarjev, za delo pa so dobili večino svoje farane, ki so delali brezplačno. In tako so postavili v ta park najmodernejši cirkus. Se več: postavili so tudi plesišče in točilnico za opojne pijače. Par dni so delali in je bilo vse v redu. Potem pa se je začela igra. Kolesa so se vrtela in šuma in hrupa nič koliko. To se je vozilo, plesalo, igralo za denar in za vsakovrstne druge reči. Igralnic za denar je bilo še največ.

Ljudje so kar trumoma hiteli na lice mesta. Prišli so tudi taki, ki so že davno vrgli vero v cerkev in boga med staro žaro in pridno zapravljali denar. Navadno hodijo v cerkev samo katoliki, toda tukaj v tem parku je bila umetna cerkev, cerkev biznisa. Tu je prišlo vsakovrstno ljudstvo. Svojim faranom je fajmošter poslal tudi srečke. Vsak član jih je dobil dve knjižici za prodajo. Na srečkah je bilo zapisano, da dobiš \$500 za 10 centov. Par dni pred zaključkom cirkusa, ki je trajal par tednov, je fajmošter — mogoče tudi kaplan — prinesel velik šop bankovcev — 500 po dolarju — in jih kazal ljudem, da so bolj pridno kupovali srečke. Kdo je dobil tistih 500 copakov, ne vem; gotovo ne tisti, ki jih je najbolj potreben.

Po zaključku cirkusa se je duhovnik lepo zahvalil vsem tistim, ki so denar zaigrali, zavozili ali zapili. Vse to za "air conditioning" sv. Ane, da ji ne bo vroče. Kakor se sliši, je bilo \$15,000 dobička — morda tudi več, ker se točno ne ve. Sedaj pa naj kateri reče, da nismo napredni, ali pa da ni reševanje duš — velik cirkus.

John Novak, 284.

O obisku Clevelanda

Hermansville, Mich. — Kdo bi vedno bil doma? Tudi mene se je polastila želja, da obiščem, in to prvič v mojem življenju, veliko in lepo industrijsko mesto Cleveland, kjer prebiva veliko število naših rojakov. To je v resnici prava metropola.

Veliko sem že čital in slišal o napredku naših rojakov v Clevelandu in o Slovenskem narodnem domu na St. Clairju, na katerega so clevelandski rojaki lahko računali. Nikdar si nisem predstavljal, da je ta zgradba tako velika in krasna, dokler se nisem o tem sam prepričal. Z obudovanjem sem stopal po teh lepih prostorih ob strani mrs. Novak in mrs. Peterke, ki sta me spre-

milili v Narodni dom. Tam so nas drage volje sprejeli mr. Turk, tajnik Kluba društev SNPJ, oskrbnik mr. Vehear in mr. Zorko. Razkazali so mi vse prostore, nakar smo se ustavili v spodnjih prostorih Kluba društev, kamor vodijo vsi hodniki ogromne stavbe. Tam postrežejo žejinim s hladno pijačo tako, da se človek v resnici počuti popolnoma domačega med temi gostoljubnimi rojaki. V resnici zanimanja vredno in mi ostane v trajnem spominu. Prej imenovanim se najlepše zahvaljujem za prijazno uslugo.

Obiskali smo tudi urade Enakopravnosti in si ogledali tiskarno. Prvič po mnogih letih sem se zopet sestal z njenim urednikom mr. Šabcem.

Dalje sem obiskal Johna Ladiha, Johna Godnjavca in Lojzeta Eršeta ter mnoge druge moje sošolce iz Trebnjega na Dolenjskem. Videli se nismo že celih 35 let. V resnici fejt fantje, ki še vedno radi katero zapojejo, kakor včasih v stari domovini. Najlepša hvala Ladihovi družini, čijih gost sem bil ves teden mojega bivanja v Clevelandu. Razkazali so mi tudi mesto. Posebno me je zanimalo blivše smetišče ob jezeru Erie, kjer so nekoč životvarile žrtve brutalnega kapitalizma. To je bilo namreč za časa slavnega Hooverja. O njih kolibski naselbini, o "Hoovervillu," ni tam nobenega sluha več. Po tistem kraju ob jezeru danes peče lep bulevard, produkt WPA.

Povsod je opaziti, da počasi korakamo v boljši človeški družbo, in to kljub zabitosti ogromne večine ameriškega delavstva. In to je nekaj. Pod pritiskom razmer bomo vseeno končno dosegli cilj socialne demokracije, v kateri bo imel vsak človek pravico do poštenega dela in do uživanja popolnega sadu svojega dela. Takrat bo siromaštvo le še spomin temne preteklosti.

Naj še omenim, da smo bili z družino Johna Peterka najboljši prijatelji pred 22 leti v New Yorku. Razšli smo se tako, da nismo vedeli drug za drugega, zdaj pa smo se popolnoma ponovno združili. Pač prijetno snidenje s starimi prijatelji. Najlepša hvala vsem za izkazano mi prijazenost. Žal, da nisem mogel dalj časa pri vas ostati, ker mi je bilo jako prijetno med starimi prijatelji in znanci. Čas je hitro bežal in treba se je bilo posloviti, da sem obiskal tudi mojega brata v Toledo, O., in moja dva sinova v Chicagu. V Chicagu sem obnem obiskal tudi fante v Delavskem centru, katerim sem obljubil, da se v kratkem zopet povrnem v njih krog. Potem pa sem se podal nazaj na mojo bečlarsko farmo na gornjem polotoku države Michigan, v deželo srn in črnih medvedov. Joe Zore, 1.

K uprašanju bojkota
in stavke iz naci-
stičnih motivov

Poslanec s. Vaclav Jaksch, predsednik nemške soc. dem. stranke na Čehoslovaškem, je objavil v listih članek, v katerem pravi:

Problem krkonoskih (sudetsk) Nemcev prihaja v odločilni štadij. Mi smo vedno zastopali mnenje, da gre našemu delovnemu in nadarjenemu ljudstvu neovirana socialna življenjska možnost in popolna državno-politična enakopravnost. Te zahteve razume tudi demokratično inozemstvo. V interesu evropskega miru je, da se v krkonoskem (sudetskem) obmejnem ozemlju, ki je tako izpostavljeno, z največjo naglico odpravi vznemirjenost in negotovost. — V kolikor krkonoski Nemci zahtevajo socialne življenjske pravice in politično enakopravnost, imajo na svoji strani simpatije kakor tudi dejansko pomoč naprednega naroda. Zgodovinska prilika se bliža, da zasigurno narodno eksistenco in neoviran socialen in kulturni razvoj krkonoskega prebivalstva. V tem trenutku se noben politik ne sme umikati svoji odgovornosti.

Predvsem je v interesu krkonoskih Nemcev, da se sedanji

Charles Sawyer, ki je porazil
guvernerja Martina L. Daveyja
pri primarnih volitvah v Ohio.

dvojljivi položaj reši s pozitivno rešitvijo. Nihče jim ne more braniti, da s smotreno energijo zahtevajo svojo pravico in gotovost in varnost. Krkonoski Nemci se pa podajajo v veliko nevarnost, če se dajo izrabljati kot orodje tujih interesov. Občutljivi temelji našega gospodarstva ne prenese nobene pustolovske politike. V tem, ko velik del naših sodržavljancev živi v sanjah nacionalnega navdušenja, se pojavljajo v gospodarstvu življenju pojavi, ki nas navdajajo s skrbjo. Celotni izvoz Čehoslovaške nazaduje. V juniju 1937 smo izvozili za 982 milijonov kron blaga, v juniju 1938 pa le še za 869 milijonov kron. — Vsako nadaljnje nazadovanje izvoza pomeni nastop gospodarske krize, ki bo zadela predvsem krkonosko izvozno ozemlje.

Brezvestna politika istousmerjenosti, ki se je že pojavila v občutnem sektorju gospodarstva, že izziva tu pa tam bojkot inozemstva. Tudi v českem ozemlju se pričinja bojkotno gibanje, naj pa je že politično ali gospodarsko, vendar logično poslabša gospodarski položaj v obmejnem ozemlju. Širijo se pa bolj in bolj vesti o izvršenih in nameravanih premostitvah obratov iz nemških ozemelj v notranja česka ozemlja. Nadomestna industrija, ki se je po dolgih letih zasedirala v siromašni občini Rothanu, tudi grozi, da se iz strahu preseli. Kapitalisti se boje in bodo, če se jih ne prepriča drugače in jim da zagotovilo, prenesli svoj kapital v mirnejšo notranjo pokrajino. Od povsod, kjer ni politične varnosti, kapital beži. Ne beži le židovski, ampak tudi kristjanski, če je sploh mogoče govoriti o imenski razliki. Kapital beži iz mrzličnih obmejnih krajev ter si poišče mirnejši in varnejši kraj.

V tem ne prav rožnatem položaju se širijo vesti, da pripravljajo krkonoski Nemci veliko politično stavkovno akcijo. — Takšna stavka ne bi nastala z odobravanjem v obratih. Ni sicer dvoma, da ima naše delavstvo opravilne zahteve glede mezd in nujne socialne želje. Če ne bi bil strah pred nezaposlenostjo tako velik, tedaj bi bila že marsikatera medna borba razdržila prevaro v kapitalistični izkoriščevalni ljudski skupnosti. Politična stavka množice bi torej mogla nastati le na povelje onih podjetnikov, ki se slepo pokoravajo ukazom ene politične stranke. Posledice pa bi zopet nosili delavci in nameščenci. To bi bil pa le nov povod za bojkot proti krkonoskim Nemcem. — V narodno mešanih obratih grozi tudi nacionalna nevarnost. — Če bi nemški del prebivalstva na ukaz nacistov zapustil obrat, se je bati, da potem ne bodo več dobili dela v obratu.

V teh razmerah bi bila torej politična stavkovna akcija socialen in nacionalen zločin nad krkonoskim in nemškim prebivalstvom. Dokaz bi bil le, da vodstvo krkonoskih Nemcev iz strahu, da doživi njega politika polum, izgrava življenjske interese ljudstva kot jamstvo za svojo hazardno igro. Prihodnji tedni pokažejo, če je v Henleinovem taboru še iskrica čuta odgovornosti ali ne. Ne opominjamo samooblastno vodstvo, ki je, kakor

(Dolje na 2. strani.)

Tedenski odmevi

Anton Garden

PO KATERI POTI? — XX

Zadnjič sem omenil, da delavstvo ne bo kamor prišlo brez svoje razredne politične stranke. Dokler si je ne zgradi, se bo le vrtilo v političnem kolobarju. Po njegovem hrbtu bodo še nadalje plezali "prijatelji" in "rojaki" vladnim službam in koritom. Za svojo politično gluhost jih bo v stankah dobivalo s laki po glavah in se sožilo in bljuvalo od paskih bomb, pred volitvami pa se dušalo, da treba poraziti "prijatelje" a la governor Davey.

To vse dotle, dokler politično ne izhodi. Zmotno pa bi bilo misliti, da bo delavska stranka, kadar pride do nje, namah preobrnila Ameriko (brez močnega socialističnega nja se to sploh ne bo zgodilo). Takrat v resnici šele pričeli boji z reakcijo in vladnim razredom. In boji bo najbrže ljutejši kor v kateri drugi državi. Amerika je namreč dežela perversnega in čisto sadističnega vlada, vladnega in drhalskega; vsa njena zgovina je prepletena z njim. Drugič ima Amerika najbogatejši in največji posedujoči raz na svetu, ki se bo korenito upiral izgubam grabljenih in naropanih privilegijev.

Glede tega je zelo instruktivna tekoča govina. Kar pogledate, kako silovito udriha akcija po Rooseveltu, svojemu največjemu brotniku. Roosevelt ni noben prekucuh, več skuša le odpraviti nekatera največja, ker je prepričan, da si nebrzdani kapital sam koplje jamo. Vse njegove reforme so fundamentalno usmerjene z namenom, da daljšajo življenje. Kljub temu pa ga torija čaje, kakor da bi bil res kakšen socialni volucionar.

Kako bo reakcija šele takrat kričala, ko res prišla na površje močna delavska ali marsko-delavska stranka s kakšnim bolj fundamentalnim programom! Nisem noben rok, toda prepričan sem, da se bo pogladi odprt nasiljem proti delavski stranki in v di, čim bo pričela ograzati kapitalizem. obrambo svoje "demokracije" — privilegij in politične moči — bo organizirala in oborožila fašistične tolpe ter se z nasiljem skušala obdržati na vladi.

Saj razni ameriški Mussoliniki in Hitlerji sedaj organizirajo oborožene bande, na mer srebrnosrajčnike in ameriško-nemške cije. Proti "komunizmu", seveda! Vsa ta bda je ekstralegalna armada reakcije za teriranje delavstva. Vladajoči razred pa ima svojo ekstralegalno armado tudi v Ameriki, katero bi Stalinovi "komunisti" radi poteg v svojo "ljudsko fronto" — tako so se že gionalizirali!

Proti oboroženemu terorizmu posedujoč razreda in njegovim plačanim ter zavednim prodam ne bo zadostovala glasovnica — ta ti ko služi tudi fašistom. Svojo glasovnico svoje organizacije — strokovne, politične gospodarske — bo moralo delavstvo braniti di s svojo fizično silo, če bo hotelo zmagati reakcijo. Pri obrambi svojih civilnih svobdin, svojih organizacij in socialne revolucije je sprostitev najbolj demokratičnih sil v kega naroda, bo delavstvo moralo biti pripravljeno in usposobljeno, da bo izdrla dva zoba vsak svoj izbiti zob.

To jasno pokazujejo dogodki po vsem sveto Ako bi bilo nemško delavstvo vzgajeno v smislu in tudi pripravljeno na fizično obrambo svojih pravic in welmarske republike, bi Hitler ne bil nikdar prišel na krmilo. Seveda bi bilo moralo upreti tudi izmozgavanju Nemci po zapadnih imperialistih, kovačih roparske versajske pogodbe. Špansko delavstvo je vzgajeno bolj militantno, zato tudi že zadnji heroični odboja domače fašiste in invazije Španije po Hitlerju in Mussoliniju.

Toda vzgled imamo bližje — v Milwaukee. Ko so med vojno z vojniškimovizmom prijenj stoprocentneži zagrozili milwauskim socialistom s fizičnim nasiljem, so jim slednji v odgovorili: Za vsako naše življenje bomo dali dvojce svojih življenj! In ker so bili to pravilni tudi izvršiti, se jih ni dotaknila ena roka vojnih fašistov.

Najvažnejše orojje ameriškega delavstva so in bodo demokratične tradicije dežele, ki naša največja dedščina. Teh tradicij se bo prijala in jih proglasila za svojo dedščino vsa prava, to je razredna delavska ali farmarska delavska stranka in bo z njimi tudi zmaga delavske reakcije. Toda le pod pogojem, da jih pripravljena v slučaju potrebe braniti fizično silo — yes, tudi z orožjem. In če delavstvo pripravljeno na to, mu ne bo umirali na barikadah, ker bo reakciji prej udel pogum. Toda delavstvo si bo moralo po osvojitvi tudi občinske in državne vlade pred bo prišlo do socialnega preobrata. Tega pa bo moglo storiti brez svoje razredne stranke pa naj se imenuje tako ali tako.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 30. avgusta 1918)

Domače vesti. V Greensburgu, Pa. se je Susteršič hudo opek, ko je polil ogenj v hinjaki peči s petrolejem. Odvedli so ga v nišnico.

Delavske vesti. Federalni urad se pripravlja za delo je objavil poziv, naj se prijavijo 200,000 prostovoljcev za delo v industrijah.

Svetovna vojna. Nemška fronta v Franciji se v splošnem podira. Glasovi o revoluciji stari demoviji. Občine na Kranjskem se kajajo za neodvisno državo.

A. T. Vanderbilt (levo), bivši predsednik Ameriške odvetniške
zbornice, in Frank J. Hogan, njegov naslednik.

...velikim zabojem, sa ne

Bratko Kreft

PROSVETA, SNPJ, 3657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnina za list Prosveto vsto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih šteje
moje družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Dejava.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....